

Preek Lukas 24, 1-12 190421 Pasen
Jessa van der Vaart

Wat een onzin! Zo roepen de elf leerlingen als de vrouwen terugkomen van het graf en vertellen wat hen daar is gezegd. *'Ze geloofden de vrouwen niet,'* zegt Lukas.

Nee, allicht, zeggen sommige feministische theologen. Ze geloofden het niet omdat het bericht van vrouwen afkomstig is! Daarom moest er nog een mannelijke getuige bij: Petrus die naar het graf snelt en zich verwondert over wat hij ziet. Het ontbreekt in sommige handschriften, wat suggereert dat het er later aan is toegevoegd door iemand die niet zoveel opheeft met emancipatie. Hoewel je natuurlijk met evenveel recht kunt zeggen dat Petrus juist zo wordt neergezet als iemand die denkt: nou, wat die vrouwen zeggen is meestal zo gek nog niet, dus laat ik maar eens gaan kijken!

Hoe het ook zij: de vreemdheid van het bericht waar de vrouwen mee bij de leerlingen komen en de reactie dat dat onzin is voert de boventoon in het evangelieverhaal. En daarmee bevinden wij ons vanmorgen in goed gezelschap! Wij zijn dus de eersten niet die zo onze vragen en bedenkingen hebben bij wat Lukas – en de andere evangelisten – vertellen over een leeg graf. Ook wij hebben zo onze twijfels. Want ook al zijn we ruim twintig eeuwen verder, er is nog niets veranderd aan de macht van de dood. Die is nog altijd even definitief, onomkeerbaar, hard en ingrijpend. We doen er alles aan om er invloed op uit te oefenen – om de grens te verschuiven – maar het blijft een ontoegankelijk mysterie. Dus wat moet je met een verhaal over een open graf? We geloven de vrouwen niet...

En waarom? Misschien wel juist omdat we zo gericht zijn op dat graf. Net als de vrouwen als ze ernaar op weg zijn. Maar wat vertelt dat lege graf ons nu? Gaat dat over de dood? Of heeft het misschien meer te maken met ons leven? 'Wat zoeken jullie de Levende onder de doden...?'

Hoeveel vragen we ook hebben over de dood. Hoeveel angst hij ook oproept... het zou nog wel eens zo kunnen zijn dat dat niet ons wezenlijke probleem is. Het zou nog wel eens zo kunnen zijn dat wij eigenlijk ten diepste nog veel meer worstelen met het leven.

De pas overleden journalist Max van Weezel zei het heel treffend in een interview: 'Pas nu ik de dood in de ogen kijk denk ik: waar heb ik mij druk over gemaakt...' Hij zal niet de enige zijn die dat zo zegt. We zijn dan misschien niet vertrouwd met de dood, maar wie kan zeggen dat hij echt vertrouwd is met het leven? Dat hij precies weet hoe dat moet: leven.

Hoe dankbaar je ook kunt zijn dat je dat leven hebt gekregen – en hoe mooi het kan zijn – ik heb nog nooit iemand ontmoet die er niet bij tijd en wijle mee worstelt. Met een gevoel van onbehagen, onvrede, onrust. Dat je ergens uit wilt. Je gevangen voelt in fataliteiten, in wat je hebt meegekregen. Gedachten die je tot slaaf maken van je verleden. Je zou wel naar de vrijheid willen of naar zoiets als 'waarachtigheid'. Je zou wel naar gerechtigheid willen en vrede. Maar je blijft zitten in gewoonte, in een sleur. Als een gevangene binnen de wanden- en beperkingen van je bestaan.

Soms is het ingrijpender: dan heeft het leven geen enkele kleur meer. Geen enkel perspectief. Je krabbelt welliswaar elke morgen op, zet de ene voet voor de ander, je ademt, maar daar is dan ook alles mee gezegd. Je weet niet hoe je de dag moet doorkomen. De nacht is je liever omdat je er dan even niet bent. Maar de volgende dag moet je toch weer het leven in. Wat is dat dan voor leven?

En wat is leven voor wie in mensonterende omstandigheden zichzelf overeind moeten zien te houden. In armoede, onvrijheid, de onmogelijkheid zichzelf te zijn. Wat is leven voor de miljoenen die op de vlucht zijn. Om te ontsnappen aan oorlog, politieke gevangenschap. Wat is leven voor wie in een vluchtelingenkamp aan de randen van Europa is gestrand en te horen krijgt dat hij pas in 2027 of 2028 wordt uitgenodigd voor een eerste gesprek in een eindeloze asielpcedure.

In al die omstandigheden kun je zeggen dat de dood er eerder is dan het sterven. Dat hij niet een biologisch feit is aan het einde, maar een geestelijke macht die je in zijn greep krijgt. Die je in beslag neemt en bezet. En je de waarde van het leven ontnemt.

Dat is waar het op deze paasmorgen over gaat. We horen het in de vraag die de vrouwen gesteld wordt als ze in het graf zijn aangekomen: 'Waarom zoeken jullie de Levende onder de doden?' Een indrukwekkende vraag. Waar het werkelijk om gaat is niet dat een dood lichaam levend is geworden. Het gaat om de Levende. Om hem die dat altijd al was, in het leven.

Het gaat om een persoon – iemand die leeft. Dat is wat de vrouwen gezegd wordt. Ze krijgen daar in dat graf niet een pamflet of een programma mee waarin precies beschreven wordt wat ze te doen staan. Geen ideologie of een nieuw –isme. Nee, er wordt hen iets gezegd over een persoon. Een levend mens.

Want zo heeft de Eeuwige gesproken van den beginne. Zo is hij de wereld tegemoet getreden, dat kunnen we horen met Kerstmis. Zo liefdevol en barmhartig dat zijn woord vlees werd. Zo dat hij wat hij te zeggen had vertaalde in een menselijke gestalte. Zo kwam hij in het leven. Dat leven waar wij nooit echt vertrouwd mee raken en dat heel dikwijls geen leven is. Daar heeft de Eeuwige zich mee ingelaten. Niet alleen met wat leuk is en mooi en de moeite waard, maar juist ook met die schaduwkanten. Hij gedroeg zich niet als een halfgod die zich even in een menselijk gewaad verkleedt en dan weer het toneel verlaat... Nee, hij is geboren, heeft geleden, is gekruisigd. Tot in onze 'laatste dingen' werd hij mens.

Ergens staat geschreven dat hij de zijnen liefhad tot het einde. Wat dat betekent kunnen we zien op Goede Vrijdag. Daar is niets romantisch aan. Het kruis vertelt ons wat mensen elkaar aandoen. Waarom het leven zo vaak geen leven is. En alles in ons zegt dat daar de grens is bereikt. Dat dat het einde is. De dood.

Maar dan klinkt dat vreemde woord uit het graf. 'Wat zoeken jullie de Levende onder de doden? Hij is niet hier...'

De vrouwen zoeken hem op de verkeerde plaats. En wij met hen! Hij is niet daar waar onze aandacht zo naartoe getrokken wordt. Niet daar bij wat ons zo bezet. Hij is niet daar bij alles wat leven onmogelijk maakt en uitdooft. We

hadden het kunnen weten. Wanneer we de evangeliën lezen zien we dat de weg van de Levende van een volstrekt andere orde is. Van het soort dat je nergens kunt 'thuisbrengen'. Hij zegt het zelf: 'de vossen hebben holen, de vogels nesten maar de mensenzoon heeft geen plaats om zijn hoofd neer te leggen...'

Hij is niet hier.

Hij is niet in de zelfhandhaving, niet in de leugen. Hij is niet in de angst, niet in de oneerlijkheid. Hij is niet in de hardheid en onverbiddelijkheid. Hij is niet in de onbarmhartigheid en het onbegrip. Hij is niet in de hoogmoed, noch in de traagheid, noch in de leugen. Hij is niet hier. Wat zoeken jullie de Levende onder de doden?

Hij is nergens in te passen, niet gelijk te schakelen aan ons. En toch gaat het hem, paradoxaal genoeg, helemaal om ons. Juist om heel dat weerbarstige leven vol hoogmoed, traagheid en leugens. Dat leven deelt hij. Om daarin voorgoed aan het licht te brengen wat het eigenlijk is en zou moeten zijn. Om te laten zien hoe God het bedoeld heeft.

En als u vraagt: jamaar hoe dan? Wat is dat dan? Hoe moet ik dat zien? Dan ligt het antwoord niet besloten in een advies, een programma of een leefregel. Het ligt besloten in een mens. Een die soms zomaar binnenwandelt in ons leven en zegt: 'Hier ben ik'. Volg mij. Dan zul je zien wat leven is.

Het paasbericht is dus niet zozeer een uitdaging voor ons verstand – in de zin dat we iets zouden moeten geloven dat wetenschappelijk gezien onzin is. Het is veel radicaler. Het is niet in strijd met onze hersens, maar met onze levenshouding! Wat zoeken jullie de Levende onder de doden? Hij is niet hier...

Met die woorden wordt onze gangbare levens- en denkwijze onder kritiek gesteld. Alles wat wij zo belangrijk vinden en waar we ons zo druk over maken, om met de woorden van Max van Weezel te spreken. Het leven waar wij mee worstelen, maar ook het leven dat geen leven is. Vanwege onrecht, armoede en onderdrukking. Dat is niet de bedoeling. Dat wordt doodverklaard – door hem die eersteling uit de doden genoemd wordt.

Eersteling! Dat wil zeggen dat velen hem zullen volgen. Om te beginnen de vrouwen die op de vroege morgen bij het graf kwamen. Of we nu van emancipatie houden of niet, zij zijn de eerste getuigen. Zij werden de woorden die tot hen gesproken werden 'indachtig'. Zij keerden om, weg van het graf. Ze laten de dood achter zich en nodigen ons uit om hetzelfde te doen. Om onze bestaanswijze te herzien – in het licht van de Levende.

Om van houding te veranderen, overeind te komen, op te staan!

V: ... *in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest*

A: Amen.